

Poesiöversättning

Damijanić, Romina

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:131:953969>

Rights / Prava: [In copyright](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2020-10-26**

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

ZAGREBS UNIVERSITET
FILOSOFISKA FAKULTETEN
INSTITUTION FÖR SKANDINAVISTIK

Romina Damijanić

Poesiöversättning: teorier och metoder

Prevođenje poezije: teorije i metode

Poetry translation: theories and methods

Examensarbete

Handledare:

Bodil Zalesky, fil dr

2020

Innehåll

1. Inledning	2
2. Svårigheter med poesiöversättning.....	3
3. Metoder	5
3.1. Holmes fyra versformer.....	5
3.2. Lefeveres sju strategier.....	6
4. Analys av Tomas Tranströmers utvalda dikter	7
5. Slutsats	13

1. Inledning

Översättning har länge varit viktig för spridningen av idéer, information och andra former av text. Under 1900-talet, när översättningsvetenskapen var i sin begynnelse, började översättningsmetoder och strategier undersökas och diskuteras för att skapa ett system som ska definiera tekniker som översättaren kan använda för att överföra en text från källspråket till målspråket. Sådana strategier, som t ex de som Peter Newmark beskriver i sin bok (2008) har varit en framgång för de flesta typerna av text, men inte för poesi. Poesiöversättning anses vara den svåraste, mest krävande, och kanske mest givande formen av översättning och det har funnits mycket debatt kring den, särskilt inom litterär översättning (jfr. Connolly, 1998: 170), där det har skrivits mycket mer om poesiöversättning än om prosa- eller dramaöversättning. Poesiöversättning har alltid varit problematisk, mestadels på grund av diktens form, som innebär vissa krav, och poesins expressiva och estetiska kännetecken, som är svåra att uttrycka i en översättning. Problematiken kring poesiöversättning betyder att det finns många attityder till poesiöversättning samt några försök när det gäller att samla metoder som har använts genom historien. Dessa metoder är inte lösningar på problemen med poesiöversättning, utan samlingar av möjligheter som översättaren kan välja mellan angående något element av dikten.

Detta examensarbete är tänkt att ge en överblick över några attityder till översättning av dikter och presentera några metoder för poesiöversättning. Metoder för poesiöversättning som ska presenteras är James Holmes fyra versformer och André Lefeveres sju strategier för poesiöversättning. Sedan ska de ovannämnda hållningarna analyseras på utvalda dikter av den svenska poeten Tomas Tranströmer i kroatisk översättning. Analysen ska försöka identifiera versformen som översättaren har valt enligt Holmes klassificering och identifiera Lefeveres strategi(er) för översättning.

2. Svårigheter med poesiöversättning

Många frågor som gäller poesiöversättnings problematik har diskuterats genom tiderna. Enligt Boase-Beier är den centrala frågan som alla studier om poesiöversättning har ställt, antingen implicit eller explicit, om poesi alls kan översättas (jfr. 1998: 194). Förutom konnotationerna i poesin, den starka kopplingen mellan innehållet och formen samt versmåttet eller rytmen som ofta finns i dikterna, är en av de stora utmaningarna vid poesiöversättning att skapa en översättning som både speglar originaldikten och fungerar som en dikt i målspråkets tradition. (jfr. Connolly 1998: 171).

Svårigheterna med eller omöjligheten att bemästra utmaningarna med poesiöversättning har lett till hypotesen att poesi inte kan översättas alls. Ett uttryck som har med denna idé att göra är ”translation loss” (”förlust vid översättning”). ”Dikten förlorar på översättning mer än någon annan textform: i överförandet av dess förenade koncentrat av innebörd och form måste något offras” enligt Stålhammar (2015: 137).

Det som offras i översättningen av dikten kan vara flera element av dikten. Runo anser att ”det är typiskt för diktöversättningen att uppfyllelsen av de stränga kraven på rim, alliteration, stavelseantal, versfötter, ljudmåleri och andra formelement sker på bekostnad av semantiken” (Runo, 1991: 47). Översättare har olika perspektiv angående förlusten vid poesiöversättning: vissa beklagar brister i återgivandet av källtextens helhet, och enligt Lefeveres uppfattning är de flesta poesiöversättningarna otillfredsställande återgivningar av källtexten eftersom de inte lyckas fånga dess totalitet; andra beklagar förlusten av måltextskvaliteten, som Robert Frosts yttrande ”poetry is what is lost in translation”. (jfr. Jones 2011: 4) Boase-Beier frågar om förlust vid översättning inte beror på vad som en översättning anses vara – om översättning uppfattas som skapandet av någonting så identiskt med originalet som möjligt, då är varje avvikelse en förlust, men om detta skulle vara syftet med översättningen, då skulle detta betyda att den enda ideala översättningen är originalet självt. Hon hävdar att hela poängen med översättning är att den skapar en annan text, och att förändring inte är förlust utan en avgörande egenskap hos en översättning. (jfr. 1999: 8-10)

Till skillnad från Boase-Beier, som inte betraktar förlust vid översättning som förlust, påstår andra att poesi är oöversättlig och att den kan bara återges ordagrant (jfr. Connolly, 1998: 171). Stödjare av detta perspektiv argumenterade för olika möjligheter: till exempel förespråkade Nabokov en omfattande användning av fotnoter, Robert Browning föreskrev att en översättning av en dikt är relaterad till originalet bara om den är helt bokstavig, och Jakobson tyckte att

poesi var oöversättlig, men att ”creative transposition” (”kreativ transposition”¹) är en möjlighet (jfr. *ibid.* 171). Med ”kreativ transposition” menade Jakobson antingen intralingual transposition - från en poetisk form till en annan, interlingual transposition - från ett språk till ett annat, eller slutligen intersemiotisk transposition - från ett teckensystem till ett annat (jfr. 1935: 238).

Vidare kan det påstås att en stor skillnad mellan poesiöversättning och allmän översättning i övrigt är att det inte finns ett fullständigt, tillämpligt teoretiskt ramverk för poesiöversättning (jfr. Boase-Beier 1999:10). Egentligen förefaller det att ett sådant ramverk också saknas för dramaöversättning och prosaöversättning. När det gäller poesiöversättning påstår Connolly att det finns relativt få diskussioner om själva översättningen och försök att definiera de specifika problemen och strategierna för att hantera dessa. Därtill har förhållandet mellan teori och praktik i poesiöversättning alltid varit problematiskt. Inte många teorier kan beskriva och förklara komplexiteter med översättning i praktiken eller uppfinningsrikedomen som krävs av översättaren (jfr. 1998: 170-172). Dessutom gäller övriga översättningsteorier och strategier inte poesiöversättning i någon högre grad. Enligt Markish har all allmän översättningsteori väldigt lite att göra med översättning av poesi, poetisk prosa eller litterär översättning över huvud taget (jfr. 1999: 5).

Enligt Connolly (1998: 172) har de existerande översättningsteorierna som gäller poesiöversättning skapats mestadels av översättare. Dessa teorier är mer pragmatiska än teoretiska: de skapas inte av språkvetare och är antingen beskrivningar av specifika problem som översättaren mött i översättningen eller eftertankar kring faser av översättningsprocessen; de är snarare analyser eller recensioner än teoretiska verk. Även om det är diskutabelt om sådana teorier kan ge formella strategier och vara nyttiga i praktiken, saknas en sådan synvinkel i de flesta teoretiska modellerna. (*ibid.*)

Connolly menar att poesiöversättning betraktas som en i hög grad subjektiv och ad hoc uppgift (jfr. 1998: 172), och det är förmodligen omöjligt att skapa en fullständig teori för ett begrepp som inte kan begränsas eller förenklas på grund av dess personliga kännetecken. Newmark sammanfattar hållningarna till frågan om möjligheten att skapa en någorlunda konkret teoretisk modell för poesiöversättning enligt följande: ”no general theory of poetic translation is possible and all a translation theorist can do is to draw attention to the variety of possibilities and point to successful practice” (2008: 766).

¹ min översättning

3. Metoder

3.1. Holmes fyra versformer

I James S. Holmes verk (1969) är versformerna i den översatta dikten den centrala frågan. Eftersom han inte betraktar den översatta dikten som en översättning, utan som en dikt i sig, använder han ordet "metapoem" ("metadikt"²) för att beskriva en sådan översatt dikt och identifierar fyra former som översättare kan använda för att överföra versen från dikten till metadikten: "mimetic form" ("mimetisk form"); "analogical form" ("analogisk form"); "organic/content-derivative form" ("organiska form"); "deviant/extraneous form" ("avvikande form"). Enligt Holmes öppnar varje form upp både möjligheter och krav för översättaren och har olika effekter. Därför är varje form typisk för en period i litteraturhistorien, utom den avvikande formen, som har varit valet av somliga poesiöversättare genom tiden. (jfr. 1969: 196)

Den mimetiska formen är en traditionell inställning som innefattar behållandet av originaldiktens versform. Eftersom originaldiktens versform inte kan behållas i målspråket på grund av skillnaderna mellan källspråket och målspråket är den mimetiska formen inte identisk, utan den närmaste imitationen av originaldiktens versform. För poesiöversättare som använder den mimetiska formen är versformerna diktens kärnan som de anpassar alla andra element i dikten till. (jfr. ibid. 197)

Den analogiska formen är ännu en traditionell metod, men den betraktar versformerna på ett lite friare sätt: syftet med den analogiska formen är att lägga märke till funktionen av dikten i källspråkets poetiska tradition och att söka en form som uppfyller en parallell funktion i målspråkets poetiska tradition. Till exempel, bör den grekiska eposet översättas till engelska i blank vers, som är passande för eposet i engelskan. (jfr. ibid. 197)

De ovannämnda versformerna anses vara traditionella eftersom deras utgångspunkt är formen, dvs syftet med den mimetiska och den analogiska formen är att hitta någon typ av ekvivalent för diktens yttre form i målspråket. Till skillnad från dessa, den organiska formen innebär inte diktens form som utgångspunkten för översättningen, utan användningen av diktens semantiska materia, som får en poetisk form själv när översättningen är färdig. Med andra ord, diktens innehåll tillförs till en mimetisk eller organisk form så mycket som möjligt, men inte så att formen förstör diktens semantiska materia. (jfr. ibid. 197)

Den sista formen, den avvikande formen, är en versform som är på inget sätt implicit i varken form eller innehåll av originalet. Det är i själva verket en nästan obegränsad typ av den

² alla översättningar av James Holmes termer R. D.

organiska formen – eftersom den innebär en minimal anpassning till målspråkets poetiska tradition, den ger poesiöversättaren mer frihet att överföra diktens ”betydelse” (jfr. *ibid.* 198)

3.2. Lefeveres sju strategier

Grunden för somliga modeller för poesiöversättning är en jämförelse mellan en eller flera översättningar av en dikt och en ”ideal” översättning i teorin. En sådan modell är Lefeveres sju strategier för poesiöversättning, som är resultaten av en undersökning av olika översättningar av dikt nr 64 av Catullus. (jfr. Connolly 1998: 172) Hans modell för poesiöversättning består av sju metoder, var och en av dessa lägger märke till att överföra ett element av dikten på bekostnad av alla andra element; Lefevere beskriver hur varje strategi påverkar översättningen negativt. Lefeveres strategier är ”phonemic translation” (”fonematisk översättning”³), ”literal translation” (”ordagrann översättning”), ”metric translation” (”metrisk översättning”⁴), ”poetry to prose” (”prosaöversättning”⁵), ”rhymed translation” (”rimmad översättning”⁶), ”blank verse translation” (”blankvers-översättning”⁷) och ”interpretation” (jfr. Bassnett 87). Lefevere (1975: 389) förklarar hur och varför varje strategi innefattar ett offer eller en förvrängning om bara en av de sju strategierna används och understryker att hans mål inte är att samla en grundlig uppsättning av ”regler”.

Fonematisk översättning försöker upprepa källspråkets ljud i målspråket tillsammans med en acceptabel parafra av känslan (jfr. Bassnett 87). Enligt Lefevere är fonematisk översättning oanvändbar i praktiken eftersom alla andra aspekter kommer att offras om diktens huvudmål är att upprepa källspråkets ljud (jfr. 1975: 385).

I ordagrann översättning, ord för ord översättning förvränger originaldiktens känsla och syntax (jfr. Bassnett 87). Lefevere påstår att ordagrann översättning är ”en myt” i övrigt och förklarar problemet med denna strategi enligt följande: ”Literal translation pays an enormous price for its illusory pursuit of elusive ”accuracy”.” (jfr. 1975: 385).

Metrisk översättning syftar till att upprepa källspråkets versmått (jfr. Bassnett 87). När det gäller metrisk översättning, Lefevere menar att den metriska översättaren bara förstör källtextens balanserade struktur genom att koncentrera sig enbart på ett externt kännetecken i

³ min översättning

⁴ Stålhammar, Mall. 2015. *Att översätta är nödvändigt*. Carlssons. s. 138.

⁵ Stålhammar, Mall. 2015. *Att översätta är nödvändigt*. Carlssons. s. 139.

⁶ Stålhammar, Mall. 2015. *Att översätta är nödvändigt*. Carlssons. s. 138.

⁷ min översättning

källtexten och, i själva verket, förstör den som ett litteraturverk. Å andra sidan, om hen vill behålla källtextens semantik, måste hen avstå från sitt försök att först och främst återge versmåttet i måltexten. (jfr. Lefevere 1975: 387)

Prosaöversättning är en strategi som innebär en fullständig förändring av den poetiska formen. Enligt Bassnett drar Lefevere slutsatsen att förvrängningen av källtextens känsla, kommunikativ värde och syntax är konsekvenserna av denna metoden, men i mindre grad än med ordagrann och metrisk översättning (jfr. Bassnett 87).

Med rimmad översättning överför översättaren rimen (tillsammans med versmåttet) från originalet till översättningen (jfr. Bassnett 87). Lefevere påstår att andra element av dikten blir offrade med rimmad översättning och översättningen verkar som en oavsiktlig parodi på originaldikten (jfr. 1975: 377-378).

Översättaren som väljer blankvers-översättning bör observera versmåttets förutsägbarhet och nödvändigheten att variera rytmen emellanåt. (jfr. Shuttleworth et al. 2014: 17) Resultaten av blankvers-översättning är en mer pedantisk och ordagrann översättning (jfr. Bassnett 87), även om Lefevere påstår att det är svårt att helt undvika rörighet och mångordighet med denna metoden (jfr. 1975: 388).

Lefevere uppdelar sin sista strategi, interpretation, i två typer, imitation, som har endast titeln och utgångspunkten gemensamt med originaldikten, och version, med vilken diktens ämne blir kvar, men formen förändras fullständigt (jfr. Bassnett 87). Shuttleworth et al. (2014: 195) identifierar parafraser, vardagsuttryck, liknelser, metaforer, sidorepliker och moderisering som typiska kännetecken av versioner. Enligt Lefevere är version inte en egentlig översättningsmetod, och han betraktar inte imitation som en översättningsmetod alls på grund av den omfattande avvikelser från originaldikten som den innebär. (jfr. Shuttleworth et al. 2014: 74)

Connolly hävdar att "it is rare in practice to find any of the strategies [Lefevere] discusses used exclusively" (jfr. 1998: 172). Lefeveres beskrivningar av strategierna visar att detta yttrandet är sant eftersom varje strategi är på något sätt felaktig i praktiken och, om en enda strategi används, resultaten blir en obalanserad översättning.

4. Analys av Tomas Tranströmers utvalda dikter

I fortsättningen ska Holmes versformer och Lefeveres strategier analyseras på fyra dikter av den svenska poeten Tomas Tranströmer översatta av Sonja Bennet. Analysen ska bestämma

vilken av de fyra metoderna föreslagna av Holmes översättaren använde och identifiera element av Lefeveres sju strategier enligt hans beskrivningar samt eventuella offer i översättningen.

Den första dikten som ska analyseras är dikten ”Storm” ur diktsamlingen ”17 dikter”:

Plötsligt möter vandraren här den gamla
jätteeken, lik en förstenad älg med
milsvid krona framför septemberhavets
svartgröna fästning.

Nordlig storm. Det är i den tid när rönnbärs-
klasar mognar. Vaken i mörkret hör man
stjärnbilderna stampa i sina spiltor
högt över trädet.

Här följer den kroatiska översättningen:

Odjednom pred putnikom stoji stari
golemi hrast, kao los moćne krune
okamenjen ispred tamnog bedema
jesenjega mora.

Oluja sjevera. Vrijeme kad zriju
bobe jarebike. Budan u tami
čujem sazviježđa topću u stajama
gore nad stablom.

Originaldikten är skriven på sapphisk strof, dvs tre elvastaviga versrader och en fjärde adonisk versrad, en femstavig versrad som består av en daktyl och en troké. I översättningen är de första tre versraderna i både strofer elvastaviga och de sista versraderna adoniska, så översättaren lyckades överföra formen fullständigt. På grund av behållningen av formen, men inte på

bekostnad av diktens innehåll, är den här dikten ett exempel på Holmes organisk form. Att försöka behålla originaldiktens versform så mycket som möjligt förde med sig förändringar i ordvalet; så översattes "svartgröna", som har tre stavelser på svenska, som "tamnog" i kroatiska, i stället för "tamnozelenog" som skulle ha förstört versraden eftersom ordet "tamnozelenog" har fem stavelser. Ordvalet i resten av översättningen är i hög grad oberoende av versformens krav och förmodligen resultaten av översättarens kreativitet och känsla: till exempel, "septemberhavets" översatts som "jesenjeg" i stället för ordet "rujanskog", som har samma stavelseantal, men är närmare i betydelsen. Eftersom översättaren förefaller ha koncentrerat sig på att upprepa originaldiktens versmått kan denna dikten klassificeras som en metrisk översättning, men i detta fallet sammanfaller diktens kännetecken inte med Lefeveres beskrivning av strategin: översättarens val att upprepa versmåtten förstörde inte diktens andra element, hon bevarade originaldiktens grunddrag och skapade en översättning som både speglar originaldiktens semantik och känsla och fungerar som en fullständig dikt i målspråket.

Den andra dikten som ska analyseras är dikten "Kväll-morgon" ur diktsamlingen "17 dikter":

Månens mast har murknat och seglet skrynklas.

Måsen svävar drucken bort över vattnet.

Bryggans tunga fyrkant är kolnad. Snåren

dignar i mörkret.

Ut på trappan. Gryningen slår och slår i

havets gråstensgrindar och solen sprakar

nära världen. Halvkvävda sommargudar

famlar i sjörök.

Här följer Sonja Bennets översättning:

Mjesečev jarbol istrunuo, jedro se smežuralo.

Galeb pijano odlijeće preko vode.

Pougljenila je teška kocka mola. Guštik

tone u tamu.

Van iz kuće. Zora tuče i tuče o siva
kamena vrata mora, a sunce iskri
blizu svijeta. Omamljeni bogovi ljeta
tapkaju u dimu.

Det kan påstås att de två framträdande drag i denna dikt är dess form och användningen av alliteration i den första versraden. I originalen är dikten skriven på sapphisk strof. I översättningen har översättaren inte behållit versformen: den första versraden i den första strofen är en elvastavig rad och den fjärde är en adonisk versrad, men några ordval antyder att hon inte ville avvika från formen mycket. Till exempel, den första raden i den andra strofen börjar med meningen ”Ut på trappan”, som kunde ha översatts som ”Van na stepenice“ för att få ett uttryck som är närmare originaldikten när det gäller betydelsen. Därför kan det påstås att översättaren använde den organiska formen.

Allitterationen i första versradet är inte alls upprepad i översättningen; översättaren valde att överföra den poetiska bilden i versraden och inte försöka hitta kroatiska ord som skulle motsvara ljudeffekten i originaldikten. Strängt taget är en del av översättningen ordagrann, men det förstör inte andra element eftersom ordagranna delar i översättningen bara är motsvarigheter som fungerar i målspråket, t ex ”halvkvävda sommargudar” och ”omamljeni bogovi ljeta”. Enligt Lefeveres modell är denna dikten närmast det som han definierar som version. Dikten sammanfaller delvis med hans definition av metrisk översättning eftersom översättaren försökte respektera versmåttet, men det finns inte några offer som skulle ske med metrisk översättning enligt hans beskrivning.

Sista delen av analysen ska gälla Tranströmers haiku-dikter ur hans sista samling *Den stora gåtan*. Haiku förefaller vara en särskilt stor utmaning för översättaren eftersom dess form, som består av en femstavig versrad, en sjustavig versrad och en sista femstavig versrad, är det utmärkande kännetecknet av den och därför borde behållas, men eftersom versmåttet är så begränsat är det särskilt svårt att överföra semantiken och respektera formen.

Den första haiku som ska analyseras är den andra dikten från den sjunde sviten:

Krypande skuggor...

Vi är vilse i skogen
i murklornas klan.

Här följer den kroatiska översättningen:

Puzeće sjene...
Izgubljeni u šumi
klanu smrčaka.

I denna haiku har översättaren behållit formen i helhet, tillsammans med innehållet. För att inte förstöra formen valde översättaren att utelämna subjektet och predikaten samt en preposition i de sista två raderna: i stället för ”Mi smo izgubljeni u šumi / u klanu smrčaka“ översattes raderna som ”Izgubljeni u šumi / u klanu smrčaka“. Eftersom diktens form sattes i centrum och den semantiska materialen anpassades till formen i översättningen kan det påstås att denna översatta dikten är ett exempel på Holmes mimetisk form. På ett sätt kan dikten också betraktas som ett exempel på Lefeveres metrisk översättning, men de förvrängningarna han nämner som konsekvenserna av metrisk översättning gäller inte denna dikten: element som översättaren valde att offra fick inte dikten ur balans alls.

Den andra haiku som ska analyseras är den fjärde dikten från den sjunde sviten:

Se hur jag sitter
som en uppdragen eka.
Här är jag lycklig.

Här följer den kroatiska översättningen:

Gledaj me sjedim
izvučen kao barka.
Ovdje sam sretan.

Den första versraden i denna haiku förefaller vara konstruerad så att det semantiska innehållet passar in i en femstavig rad: om översättaren översatte ”se hur jag sitter” med ”gledaj kako sjedim”, då skulle det bli en sexstavig rad, som inte är en versrad som förekommer i haiku. Trots anpassningen och förkortningen har översättaren lyckats bevara innehållet i helhet samt behålla formen. I de andra två raderna är det semantiska innehållet helt bevarat tillsammans

med formen. Eftersom översättaren bevarade formen med mindre anpassningar kan formen av denna översättning klassificeras som mimetisk. När det gäller Lefeveres strategier, metrisk översättning förefaller vara den närmaste kategorin för denna dikten, men än en gång sammanfaller dikten inte med Lefeveres definition av strategin.

Efter att ha genomfört denna analysen kan man dra slutsatsen att Holmes versformer kan identifieras i kroatiska översättningar av svenska dikter. Översättaren Sonja Bennet valde den organiska formen med dikterna vilkas form i originalet inte är avgörande enligt hennes bedömning och den mimetiska formen med dikterna som haiku, vilkas betydelse bygger i hög grad på formen. När det gäller Lefeveres strategier kan man dra slutsatsen att Connollys påstående att de inte hittas ofta i praktiken i renodlad form är rätt. I denna analys kunde vissa element av några av hans strategier identifieras, men de sammanföll bara med Lefeveres grundläggande definitioner av dessa och inte med hans anmärkningar.

5. Slutsats

Syftet med detta examensarbetet var att presentera några svårigheter med poesiöversättning samt undersöka existerande metoder för poesiöversättning och tillämpa dem i analys av översättningar av några svenska dikter till kroatiska. Angående problematiken med poesiöversättning kan det påstås att de mest diskuterade svårigheterna med poesiöversättning är frågan om poesins översättbarhet samt översättningsförlust. Det finns mindre diskussion kring bristen på en fullständig teori för poesiöversättning, men detta problem är grundat i det problematiska förhållandet mellan poesiöversättning och teoretiska principer. Eftersom poesiöversättning beror på poetens stil och översättarens upplevelse med dikten, som är personliga och inte lätt att beskriva på ett teoretiskt sätt kan det påstås att det är omöjligt att skapa en helt fullständig teori för poesiöversättning.

Två existerande modeller presenterades i detta examensarbetet. Den första modellen var James S. Holmes fyra versformer, och den andra var André Lefeveres sju strategier för poesiöversättning. Den första existerande metoden som undersöktes och sedan analyserades var de fyra versformerna föreslagna av James S. Holmes. Holmes uppdelar versformer som översättare har använt genom historien i fyra typer. Den andra existerande metod som undersöktes och analyserades var André Lefeveres sju strategier. Med termen ”strategier” menar Lefevere inte universella lösningar på poesiöversättnings problem, utan taktiker som översättare har använt i översättningar som inte fungerar om de används i renodlad form, utan uppmärksamhet på dikten i helhet.

Analysen av både metoder på översättningar av utvalda dikter av Tomas Tranströmer har visat att översättaren Sonja Bennett har använt Holmes organisk form i översättningen av dikterna skrivna på sapphisk strof och mimetisk form med haikun. Analysen har också visat att Lefeveres metoder inte kan tillämpas fullständigt: varje analyserad dikts kännetecken sammanfaller med en eller flera av hans strategier, men diktens kännetecken sammanfaller inte med hans beskrivningar av strategiernas konsekvenser.

Efter att ha utfört denna analys kan jag dra slutsatsen att en sådan analys är nyttigt bara om målet är att undersöka diktens externa kännetecken som form och metrik. Även om det är möjligt att undersöka dikten på sådant sätt är det inte en metod för att mäta översättningens kvalitet. I stället för att använda metoder och strategier för att analysera diktöversättningar, kan existerande metoder och teorier för poesiöversättning, enligt min mening, användas som nyttigt litteratur för en poesiöversättare. Holmes och Lefeveres metoder visar att det inte är möjligt att upprepa alla poetiska kännetecken i översättningen och de kan hjälpa en poesiöversättare få en

bild av hur hen ska bestämma vad som bör bevaras och vad som bör offras i en översättning. Däremot tycker jag att en sådan teoretisk bakgrund inte är en förutsättning för en bra poesiöversättare; enligt min mening är det viktigare att känna till poetens verk, liv och stil för att förstå hans poesi bättre och följaktligen skapa en mer trogen översättning av originalets/originalens väsen. Men det måste betonas att poesiöversättaren också bör ha en viss talang: hen bör ha en bra känsla för poetens stil och lyrik som genre samt vara kunnig och kreativ med språket och yttrande.

6. Källförteckning

- Bassnett, Susan. 2002. *Translation Studies* (3rd ed.). Routledge.
- Boase-Beier, Joan. 1999. Theory and Practice. I: S. Allén (red.), *Translation of Poetry and Poetic prose: Proceedings of Nobel Symposium 110* (pp. 8–13), World Scientific.
- Boase-Beier, Joan. 2011. Poetry. I: Baker, M., Saldanha, G. (red.), *Routledge Encyclopedia of translation studies* (pp. 194–196). Routledge.
- Connolly, David. 2009. Poetry translation. I: Baker, M., Malmkjær, K. (red.), *Routledge Encyclopedia of translation studies* (pp. 170–176). Routledge.
- Holmes, James S. 1969. Forms of Verse Translation and the Translation of Verse Form. *Babel Revue Internationale De La Traduction / International Journal of Translation Babel*, 15(4), 195–201. <https://doi.org/10.1075/babel.15.4.01hol>
- Jakobson, Roman. 1959. On Linguistic Aspects of Translation. I Brower, R. A. (red.), *On Translation* (pp. 232–239). OUP.
- Jones, Francis R. 2011. The Translation of Poetry. *Oxford Handbooks Online*. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199239306.013.0013>
- Lefevere, Andre. 1975. The Translation of Poetry: Some Observations and a Model. *Comparative Literature Studies*, 12(4), 384-392. www.jstor.org/stable/40246103
- Markish, Shimon. 1999. No theory, please! I: S. Allén (red.), *Translation of Poetry and Poetic Prose: Proceedings of Nobel Symposium 110* (pp. 3–7). World Scientific.
- Newmark, Paul. 2008. *A Textbook of Translation*. Longman.
- Runo, Inge. 1991. *Från källspråk till målspråk. Introduktion i översättningsvetenskap*. Studentlitteratur.
- Shuttleworth, Mark; Cowie, Moira. 2014. *Dictionary of Translation Studies*. Routledge.
- Stålhammar, Mall. 2015. *Att översätta är nödvändigt*. Carlssons.
- Tranströmer, Tomas. 2011. *Den stora gåtan*. Albert Bonniers Förlag.
- Tranströmer, Tomas. 2011. *Dikter och prosa 1954-2004*. Bonnier.
- Tranströmer, Tomas; Bennet, Sonja. 2013. *Pjesme i proza 1954.-2004*. (övers. av Sonja Bennet). Fraktura.

Sažetak

Cilj ovog rada bio je pružiti uvid u glavne probleme vezane za prevođenje poezije i predstaviti postojeće modele za prevođenje poezije. Prvo je predstavljen model Jamesa S. Holmesa, koji podrazumijeva četiri pjesničke forme koje prevedena pjesma može poprimiti na temelju prevoditeljevih odluka i prioriteta. Zatim je predstavljen model Andréa Lefevere, koji se sastoji od sedam strategija za prevođenje poezije koje je uočio u različitim prijevodima Katulove pjesme 64. Holmesov i Lefevereov model zatim su primijenjeni u analizi izabranih hrvatskih prijevoda pjesama švedskog pjesnika Tomasa Tranströmera. Analiza prijevoda pokazala je da je prevoditeljica Sonja Bennet primijenila mimetičku i organsku formu prema Holmesovoj klasifikaciji. Pokušaj primjene Lefevereovih strategija pokazao je da se u analiziranim prijevodima mogu pronaći elementi pojedinih strategija, no nijedna strategija iz Lefevereova modela nije primijenjena u cijelosti na analiziranim prijevodima.

Abstract

The objective of this paper was to provide an overview of the main problems of the translation of poetry and present the existing models for poetry translation. The first model presented was James S. Holmes' four verse forms a translated poem can take on based on the translator's choices and priorities. The second model presented was André Lefevere's model, which consists of seven strategies for poetry translation identified by Lefevere in various translation of Catullus' 64th poem. Holmes' and Lefevere's models were then applied in an analysis of selected Croatian translations of poems by Swedish poet Tomas Tranströmer. The analysis of the translated poems has shown that the translator Sonja Bennet applied the mimetic and the organic form as classified by Holmes. The attempt to apply Lefevere's strategies has shown that elements of certain strategies can be found in the analysed translations. However, none of the strategies from Lefevere's model was fully applied in the analysed translations.